

Magnetogram nagovora predsednika Vlade RS Janeza Janše
ob začetku 12. posveta slovenske diplomacije
(Brdo pri Kranju, 4.1.2006)
Magnetoram ni lektoriran!

Spoštovane diplomatke, diplomati!

Lep pozdrav tudi v mojem imenu. Leto je naokoli in upam, da smo ga vsi skupaj dobro izkoristili. Ponovno se vidimo v istem krogu, vsaj kar se mene tiče, kot v lanskem letu. Veliko aktualnih stvari se je dogajalo v minulem letu, veliko nas čaka v letošnjem letu in mislim da je to srečanje prvo, ko lahko tudi vsebinsko, vsaj iz minimalne časovne distance, ocenjujemo tudi mednarodni položaj Slovenije potem, ko smo postali članica EU in NATO. Res je bilo to prvo leto našega članstva v EU relativno turbulentno za celotno EU, za nas, ki smo navajeni tudi na bolj dinamične čase, morda niti ne. Prineslo je nekaj razočaranj po zagonu in velikem optimizmu glede evropske ustavne pogodbe, negativno glasovanje na dveh referendumih, spraševanje o tem, kaj bo zdaj z nadaljnjo izgradnjo skupnosti. Potem smo imeli junijski vrh, kjer ni prišlo niti do dogovora o naslednji finančni perspektivi EU in od junija do decembra smo bili v nekem času, ko se je govorilo že kar o resni krizi EU. Na decembrskem vrhu je prišlo do pomembnega premika, do sprejetja proračunskega okvira do leta 2013. S tem se je zgodilo dvoje, prvič je unija dobila materialno podlago za delovanje vsaj na način in v obsegu, v kakršnem je delovala doslej, in drugič ker je bilo to vprašanje počiščeno iz mize, smo dobili več časa prostora, pa tudi dejanskih možnosti, da se razreši tudi tisto drugo veliko bistveno vprašanje povezano z evropsko ustavno pogodbo in perspektivo EU. V kolikor bi se tudi v naslednjem letu ali pa v tekočem letu ali polletju ukvarjali s tem, ali sploh imamo finančno podlago za delovanje v sedanjem obsegu, potem se seveda ne bi mogli ukvarjati s tem, kako graditi unijo naprej. Tako da v celoti vzeto se je, kar se tiče EU, leto 2005 končalo bolje kot se je začelo in kot je kazalo.

Evropski proračun obsega približno 1 odstotek BDP celotne EU. V milijardah je to veliko, v deležu je to malo. Od tega deleža ni v največji meri odvisna perspektiva in prihodnost EU, v daleč večji meri je recimo EU odvisna od tega, kako bomo v članicah znali uporabljati te nacionalne vire, se pravi večji del tega kar v Evropi ustvarimo. En odstotek je premalo, da bi lahko s tem bistveno spreminjali smer ali pa krmarili razvoj EU, je pa ta odstotek pomemben za delovanje institucij, je pomemben za zunanjo politiko, za kohezijo, za enakomerni razvoj EU. Znotraj tega je to še posebej pomembno za Slovenijo in tukaj lahko rečemo, da smo lahko s tem zadovoljni prvič zato, ker je do zaključka pogajanj prišlo pravočasno. Če bi se pogajanja zavlekla, bi Slovenija zaradi statistike padla v bistveno slabši položaj, šli bi čez mejo 75% povprečne evropske razvitosti in to bi pomenilo bistveno slabši dostop do kohezijskih sredstev. Lahko bi se pogajali za razne vmesne variante, vendar bi bili ogroženi glede neto pozicije do višine milijarde evrov in najbrž si lahko predstavljate, kaj bi to za nas pomenilo. S temi pogajanjmi smo lahko zadovoljni tudi zaradi naše pozicije, ki je pozitivna - neto okrog 2 milijardi evrov v sedmih letih za programe. To so seveda možnosti, ki jih moramo še izkoristiti, vendar sem prepričan, da jih tudi bomo.

V relativno kratkem času, ki mi je na razpolago, bi omenil še dve temi, vezani na EU. Prva so priprave na predsedovanje. Kot veste bo Slovenija prva izmed novih članic EU predsedovala EU v prvi polovici leta 2008. Priprave, ki smo jih zastavili se v glavnem še ne vidijo, vendar mislim, da smo s tempom priprav dovolj daleč - vsaj primerjalno gledano s tistimi, ki so se tega tudi lotevali prvič. Dobro sodelujemo z državama, s katerimi predsedujemo nekako v

trojki, se pravi s Portugalsko in Nemčijo. Imamo obljubljeni pomoč delno tudi že realizirano s strani tistih, ki imajo tu več izkušenj in zaenkrat tukaj ne vidim bistvenih težav. Vsekakor pa bodo te priprave in vaše in naše skupno delo, vezano na te priprave, v letošnjem letu bolj intenzivne, kot so bile v preteklem in seveda 2007 še bistveno bolj, ko bo to enostavno prioriteta.

Do konca mandata te vlade sta dve ključni prioriteti: eno so ekonomske in socialne reforme, druga je predsedovanje EU. So tudi druge prioritete, ampak to bo enostavno izstopalo iz vsega tega, kar se bo dogajalo. Dinamika bo takšna, da bo leto 2006 morda malo bolj zaznamovano z reformami in leto 2007 bistveno bolj s pripravami na predsedovanje EU.

Na neformalnem vrhu EU Hampton Courtu je od vseh tem, če bi sešteli čas, ki je bil porabljen za razprave, prevladovala energija. Vendar to v javnosti ni bilo najbolj poudarjeno, ker so se poročila o sestanku, s katerega ni bilo javnih virov, pač pisala na podlagi pričakovanj, na podlagi tega, kar je bilo prej v javnosti. Največ časa je bilo namenjeno energiji. EU je 90 odstotno odvisna od znanih energetskih virov. To, kar se je dogajalo v zadnjih dneh ali tednih z dobavo ruskega plina, je seveda nekaj, ker neposredno potrjuje upravičenost teh razprav in zahtev, da EU dogradi lastno energetsko strategijo. Tudi Slovenija je odvisna od zunanjih virov v enaki meri ali celo bolj od tega visokega povprečja EU. V tem okviru smo tudi mi življenjsko zainteresirani, da EU dogradi svojo energetsko strategijo, ki je zaenkrat je ni. Večina držav to rešuje vsaka po svoje, nekatere tudi relativno »nefair« z različnimi bilateralnimi dogovori, ki povzročajo dejansko škodo in slabo voljo znotraj EU. Mislim na sporazum med Nemčijo in Rusko federacijo, ki pač ni bil usklajen z drugimi članicami EU, ki so tukaj prizadete. To vprašanje je izredno pomembno in tako, kot je prevladovalo na zaprtem delu sestanka v Hampton Cortu, bo verjetno prevladovalo zdaj v javnosti bistveno bolj, kot je kadarkoli doslej. Eden od možnih zaključkov, ki sicer niso del tega sestanka je, da bo v nekaj letih v Evropi prišlo revizije strategije porabe ali pa odnosa do jedrske energije. Nekatere države so to že naredile, nekatere so to najavile, tako da bo to tudi zanimiva tema, ki glede na ambivalenten oz. različen odnos evropskih javnosti do tega vprašanja ne bo samo gospodarska.

Dovolite mi še nekaj stavkov o odnosu med EU in ZDA. Tukaj je po zaostritvi, ki je bila vezana na dogajanja v Iraku, prišlo do izboljševanja odnosov. Slovenija se je trudila v smeri sodelovanja in ta trend je treba nadaljevati. EU in ZDA sta naravni zaveznici ne glede na različna stališča pri različni dnevno-političnih tudi mednarodnih temah. Gre za zavezništvo glede vrednot, načina življenja, organizacije gospodarstva ter številnih drugih tem. In v tem globalnem svetu je to tisto, kar šteje.

Ena od žrtev potencialne krize EU, v katero bi se zadeva lahko razvila v lanskem letu, je tudi vprašanje širitve. Odnos v javnosti članic do vprašanja širitve je bistveno drugačen, kot je bil v času, ko smo bili mi val te širitve. Ali pa se zdaj vsaj na to drugače gleda ali pa se drugače meri. Sami ste spremljali razprave v zvezi z začetkom pogajanj o članstvu EU s Turčijo in Hrvaško. Na srečo je bilo možno odločitev o začetku pogajanj z Makedonijo sprejeti bistveno manj obremenjeno z nerešenimi drugimi vprašanji EU, predvsem zahvaljujoč pozitivnemu razpletu pogajanj o naslednji finančni perspektivi. Vendar tudi tukaj še ni določenega datuma in je ta odločitev samo polovična. Mi smo se zelo trudili na tej pozitivni strani, da bi se proces nadaljeval v vseh teh primerih znotraj sosedске politike EU, znotraj katere je širitev pač samo en del, najbrž strateško zelo pomemben, ampak so tudi drugi znotraj tega okvira, še posebej glede na te zadnje dogodke vezane na energijo.

Pomembno je sodelovanje z Rusko federacijo. Tukaj bo potrebno bistveno več graditi na neki strategiji enotnega pristopa znotraj EU, kajti neka kombinacija, kjer je nekaj urejeno na ravni EU, nekaj pa si vzamejo kot svoje področje države članice, še posebej največje, in se posebej dogovarjajo z Rusko federacijo. To nima smisla oz. to za večino držav članic ni najbolje.

Glede področja, ki se mu lahko reče gospodarska diplomacija, samo apel na vse skupaj. Prosim vas, da spremljate reformna prizadevanja tudi v drugih državah članicah EU, kjer se pač soočajo s problemi in dilemami, ki so podobne našim. EU pa, tudi širši svet, je izložba dobrih in slabih modelov, dobro in slabo delujočih sistemov in podsistemov. Nima smisla uvajati nekaj, kar se je nekje izkazalo za slabo in ima velik smisel proučevati tisto, kar dobro deluje. Sami, ki ste v poziciji, ki lahko spremljate dogajanja doma in po svetu, lahko najbolje primerjate in opozarjate vlado na stvari, ki bi jih bilo potrebo proučiti in eventualno uporabiti, tako da se tukaj toplo priporočam za sodelovanje.

Z lanskim letom je Slovenija uspešno zaključila predsedovanje OVSE. Lahko se samo pridružim pozitivnim ocenam tega predsedovanja, ki so bile izrečene s strani držav članic, pa tudi drugih mednarodnih organizacij. Osebno sem slišal veliko ocen slovenskega predsedovanja in niti ena ni bila negativna. OVSE je po koncu slovenskega predsedovanja v bistveno boljši kondiciji, kot je bila prej. Na začetku, ko je Slovenija to vzela v roke, je bilo veliko razprav o smislu te organizacije, zdaj teh razprav praktično ni več in mislim, da moramo kljub temu, da je pač skromnost lepa čednost, to tudi sami sebi priznati. To je dober uvod ali nek dober signal za mednarodno skupnost glede na to, da bo Slovenija prvič predsedovala tudi EU in je vsaka taka stvar lahko samo koristna.

Kar se tiče sosednjih držav smo v lanskem letu nadaljevali na neki točki, ki je bila dosežena v prejšnjih letih. Gre za precej toga in zapletena razmerja. Kakšnih bistvenih premikov tukaj žal ni bilo. Bili so v prvi polovici leta, ko gre za odnose s Hrvaško. Mislim da je ta vlada pokazala zelo jasno voljo po nekem novem začetku, imelo smo veliko odkritega dialoga tudi izven soja žarometov. Uspeli smo doseči nekatere sporazume v prvi polovici leta, podpisano je bilo šest bilateralnih aktov oz. sporazumov, ki vprašanja, ki izvirajo iz nekdanjega statusa Slovenije in Hrvaške, vračajo ali pa postavljajo na datum, ko sta obe državi nastali. To se mi zdi izjemno pomembno. Ta pozitiven trend se je nadaljeval tja do avgusta lanskega leta, ko je prišlo do nekega meni povsem nerazumljivega dejanja - mislim na italijansko hrvaški dogovor o izmejitvi epikontinentalnih pasov. Ta dogovor je zaprl kote na severu, tam ko gre za nerešena vprašanja glede morske meje med Slovenijo in Hrvaško, pustil odprte kote na jugu ko gre za nerešeno vprašanje med Hrvaško ter Srbijo in Črno goro, čeprav je bilo v osnutku ravno obratno. Še vedno ni povsem pojasnjeno, zakaj se je to zgodilo. Vsaj po uradnih tolmačenjih, ki smo jih takrat dobili, naj hrvaška vlada tega uradno ne bi nameravala. Toda, ko je bilo to storjeno, je bilo s tem pokopano marsikaj, kar smo vložili v bistveno izboljšanje odnosov. Sloveniji potem pač ni ostalo drugega, kot da tudi sama ukrepa. Sprejeli smo zakon o zaščitni ekološki coni in epikontinentalnem pasu. Na ta način so stvari izenačene, vendar pa to ni pot, ki bi jo mi sami izbrali, ampak smo bili vanjo prisiljeni.

S tem, ko je Hrvaška začela pogajanja za članstvo v EU in ko je Slovenija veliko vložila v to, da je Hrvaška prišla do te točke, se je odprlo neko novo polje odnosov, v katere smo šele počasi vstopili, zato lahko govorimo predvsem o potencialih, o možnostih, ki so znotraj tega polja. V vsakem primeru pa je to nova priložnost, da rešimo nekatere vprašanja, ki s tem, ko je hrvaška začela pogajanja za članstvo v EU, niso več niti slovenska niti hrvaška, ampak so tudi skupna ali pa vsaj nekje na meji, v neki coni, tudi evropska vprašanja.

Kar se tiče sosednje regije oz. Zahodnega Balkana je v tem trenutku zadeva strateško izjemno občutljiva. Prvič zato, ker se iztekajo nekateri roki, ko je treba narediti naslednje korake, predvsem v zvezi z dolgoročnim statusom Kosova, tudi v zvezi z Daytonskimi sporazumi v BiH in v pričakovanju rezultatov referenduma o neodvisnosti Črne gore. Po drugi strani pa je neka pozitivna perspektiva za to regijo, ki se ji reče evropska perspektiva, in za katero se je zdelo, da je avtomatsko odprta ves čas, v tem času najbrž bolj ogrožena, kot je bila kadarkoli doslej. Tudi zato, ker je ta utrujenost v ustanovnih članicah EU in tudi širše v nekdanji petnajsterici dejstvo, ki se povezuje tudi z drugimi strateškimi problemi EU in premiki. Koraki naprej bodo bistveno trši in težji, kot so bili kadarkoli doslej, še posebej trši kot pa so bili, ko je šlo za zadnji val širitve, katerega del je bila tudi Slovenija. Tako da bo treba vlagati več naporov, več energije, bolj sodelovati s tistim delom EU, ki še vedno brezkompromisno zagovarja evropsko perspektivo zahodnega Balkana, pri čemer se je treba zavedati tudi realnih dejstev. Širitev je stvar konsenza znotraj EU, kar pomeni, da bo treba delati več z javnostmi v tistih državah, ki so proti. To vprašanje bo na mizi že zdaj, ko bo treba dokončno sprejeti Romunijo in Bolgarijo, nekatere države članice EU še vedno ne vedo, kdaj bodo ratificirale pristopne pogodbe, nimajo tega v koledarjih za letošnje leto. Odlašajo, ker se bojijo razprav v lastnih parlamentih in to vprašanje je bistveno drugačno, kot je bilo kadarkoli doslej. Je pa treba priznati, da so države Zahodnega Balkana naredile nekaj pogumnih korakov k izpolnjevanju evropskih standardov, da gredo stvari naprej velikokrat prostovoljno, velikokrat pa pod mednarodnim pritiskom. Zadeve se premikajo naprej tudi tam, kjer še nekaj let prej ni bilo realnih možnosti, da bi se to tudi dejansko zgodilo. Makedonijo sem že omenil, tudi stabilizacijsko-asociacijska sporazuma s Srbijo in Črno goro ter BiH sta pomembna koraka, ki pa seveda ne pomenita neke dejanske končne odločitve. Prvi zelo trd oreh bo Kosovo, tukaj je seveda potrebna rešitev, ki bo stabilizirala regijo, ne pa rešitev, ki bo dodatno destabilizirala regijo. Tudi ko gre za vprašanje prihodnosti državne skupnosti Srbije in Črne gore oz. črnogorskega referenduma o neodvisnost, je ključno za politično vodstvo Črne gore pa tudi Srbije, kako izpeljati ta korak, da na koncu ne glede na to, kakšen bo rezultat, ta korak ne bo dodatno zakompliciral situacije, kar je ob nekem tesnem rezultatu seveda možno. Zadeve so skratka komplicirane in bo potrebno poleg svežih idej tudi veliko potrpljenja, da se pride do rešitev, ki bodo takšne, da bodo prispevale k nadaljnji stabilizaciji. Še vedno pa po mojem mnenju ni druge pozitivne alternative za to regijo kot evropska perspektiva in EU je tukaj ključen faktor, ki lahko prispeva bodisi k stabilizaciji bodisi k destabilizaciji razmer na Zahodnem Balkanu. Slovenija je dokazala, da je pripravljena nositi odgovornost za stabilnost v tej regiji. V tej regiji imamo preko dvesto vojakov v mirovnih silah in časnikov v različnih misijah, skoraj 30 policistov. Primerjalno gledano to na prvi pogled niso velike številke, ampak poslat za Slovenijo en slab bataljon vojakov v mirovne sile je približno toliko, kot poslati ZDA 250.000 vojakov v tujino. Glede na ekonomska razmerja in odnose tega pač ne bi smeli pozabiti, kadar govorimo samo o številkah. Od Slovenije se dejansko zaradi tega, ker smo bili nekoč del tega prostora tudi formalno, institucionalno, ker poznamo te razmere, pričakuje, da bo imela aktivno vlogo. Seveda se tega ne pričakuje samo od Slovenije, mi se zavedamo naših potencialov, tudi drugi se zavedajo naših potencialov navzgor in navzdol. Vendar pa, kot že rečeno, je poleg tega, da to pomeni imeti neko aktivno vlogo in ideje, ki premikajo stvari, potrebno imeti tudi veliko mero potrpežljivosti. Glede na to, da si nihče ne želi neke rešitve, ko bi se recimo določila neka končna razmerja, vendar bi destabilizirala regijo. Domine ne smemo postaviti tako, da se tri druge podrejo, ker so v regiji zelo vezane med sabo. Ponekod morda manj, kot se je nekoč zdelo, ampak dejansko ta povezava obstaja in tega se moramo vsi zavedati.

Toliko iz moje strani v tem uvodu. Vidim da nas je kar veliko v tem krogu za to mizo. Vidim, da je slovenska diplomacija po 15-tih letih realna sila. Tudi naša pričakovanja so takšna in

mislím, da je tudi potencial tega kroga takšen. Slovenija s tem, ko je postala članica EU in zveze NATO ni prišla v nek prostor, kjer bi bila potrebna manjša aktivnost, ampak dejansko večja. So najbrž neke stvari lažje, druge pa so bistveno bolj komplicirane. Tudi odgovornost je marsikje večja. S tem, ko smo postali uporabniki neke kolektivne varnosti in stabilnosti, smo prevzeli nase odgovornost, da k tej kolektivni varnosti in stabilnosti tudi sami prispevamo po svojih močeh. Mislim, da smo tisti, ki smo danes v tej dvorani tukaj prvi, v prvih linijah in da se tega zavedamo. Želim vam, da v letu, ki se je začelo, vašo in našo skupno službeno odgovornost opravljamo tako, da bodo rezultati dobri in seveda vsem skupaj želim tudi v osebнем življenju čim več veselih sončnih dni in na koncu leta bilanco, s katero bomo vsi zadovoljni. Hvala lepa.